

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta (HE 116/2020 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- maa- ja metsätalousvaliokunta MmVL 17/2020 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Johanna Korpi, ympäristöministeriö (etäkuuleminen)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi luonnonsuojelulakia lisäämällä siihen uusi luku, jossa säädetäisiin eräiden luonnon monimuotoisuuden suojelemisen edistämiseksi tehtävien kunnostus- ja hoitotoimenpiteiden tukemisesta valtion talousarviossa osoitetuista määrärahoista. Lakiin myös tehtäisiin lisäyksestä johtuvat muut säännösmuutokset. Esitysehdotus toteuttaa osaltaan pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa parantamalla luonnon monimuotoisuuden turvaamisen edellytyksiä ja on myös osa hallitusohjelmaan sisältyvän elinympäristöjen tilan parantamiseen liittyvän Helmi-ohjelman täytäntöönpanoa.

Esityksen tarkoituksena on edistää eräitä luonnon monimuotoisuutta parantavia toimenpiteitä valtion tuella. Harkinnanvaraista tukea voitaisiin edellytysten täytyessä myöntää luonnollisille henkilöille, yhtiöille ja muille yhteisöille sekä julkisyhteisöille pois lukien valtiolle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimisi tukiviranomaisena ja myöntäisi tukea palveluina ja tavaroina. Ehdotuksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi järjestää näiden palvelujen ja tavaroiden hankinnan keskitetysti. Laissa säädetäisiin edellytyksistä, joiden täytyessä tukeminen olisi mahdollista. Esitykseen sisältyisivät säännökset muun muassa valtion tukea koskevien EU:n säädösten noudattamisesta, rajoituksista tuen myöntämiselle, tuesta, tuen hakemisesta

Valiokunnan mietintö YmVM 7/2020 vp

ja maanomistajan suostumuksesta, tuen myöntämisen edellytyksistä, tuen määräytymisen perusteista sekä päätöksestä ja sopimuksesta. Lisäksi säädettäisiin tuen keskeyttämisestä, takaisinperinnästä, kirjanpidosta ja oikeusturvakeinoista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 VI lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.11.2020.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Ympäristövaliokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Esitetyllä lainmuutoksella lisättäisiin luonnonsuojelulaisissa tarkoitettujen lajien elinympäristöjen, luontotyyppien sekä luonnon- ja kulttuurimaisemien ennallistamisen, kunnostamisen ja hoidon tukemiseen uusi järjestelmä. Esitys tukee osaltaan hallitusohjelman tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että uusi tukijärjestelmä edistää monimuotoisuuden suojelutavoitteita yksityismailla ja tarjoaa maanomistajille mahdollisuuden edistää monimuotoisuutta aktiivisin toimin ja vapaaehtoisuuden pohjalta.

Yksityisillä mailla sijaitsevien heikentyneiden luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen sekä maisema-alueiden hoitotoimenpiteitä on toteutettu jo tähänkin mennessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) ja maanomistajan välisten sopimusten perusteella. Osin vastaaviin luonnonhoitotoimenpiteisiin on voitu myöntää tukea myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan metsätalouden ja maatalouden tukijärjestelmistä. Ehdotetun luonnonsuojelulain 6 g §:n mukaan tuen myöntämisen edellytyksenä on, että samaan toimenpiteeseen ei ole myönnetty muuta julkista rahoitusta. Esitetyn lainmuutoksen tarkoituksena on myös varmistaa, että tukijärjestelmä on sopusoinnussa EU:n valtioneuvoston kanssa. Maa- ja metsätalousvaliokunnan tavoin ympäristövaliokunta korostaa, että kansallisten tukijärjestelmien yhteensovittaminen keskenään ja EU:n valtioneuvoston kanssa vaatii yhteistyötä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön välillä erityisesti lakia alemmantasoista sääntelyä valmisteltaessa sekä laajemmin eri viranomaisten ja muiden sidosryhmien välillä tukijärjestelmiä toimeenpantaessa.

Esitetty tukijärjestelmä mahdollistaisi uudentyypiset tuen muodot eli tuen myöntämisen tavaran tai palveluna. Tukiviranomaisena toimiva ELY-keskus hankkisi tarvittavan palvelun tai tavaran ja luovuttaisi sen tuen saajalle. Hoito- ja kunnostustoimenpiteet on tarkoitus toteuttaa pääasiallisesti ostopalveluja hyödyntämällä. ELY-keskus voisi hankkia palvelun myös tuen hakijalta tai maanomistajalta itseltään. Valiokunta korostaa, että tuki perustuisi näissäkin tilanteissa ehdotetun luonnonsuojelulain 6 i §:n mukaiseen tukipäätökseen ja mahdolliseen tuen saajan kanssa tehtävään sopimukseen. Tuen hankinnan valmistelu tapahtuisi ELY-keskuksen toimesta erikseen, ja tältä osin kyse olisi ehdotetussa 6 b §:ssä tarkoitettua hankinnasta ja hankintasopimuksesta. ELY-keskus neuvoo ja opastaa tuettavien toimenpiteiden suunnittelussa ja voi tarvittaessa

Valiokunnan mietintö YmVM 7/2020 vp

myös hankkia suunnittelupalvelun osana myönnettävää tukea. Valiokunta katsoo, että lakiehdotuksessa ehdotettu ELY-keskuksen laaja järjestämisvastuu on hakijan näkökulmasta kannatettava, ja myös lain käytännön toimeenpanossa tulee kiinnittää huomiota siihen, että tuen hakeminen on mahdollisimman yksinkertaista. Valiokunta korostaa, että tukiviranomaisen tehtävistä huolehtiminen edellyttää myös riittäviä henkilöstövoimavaroja ELY-keskuksiin.

Hallituksen esityksessä todetaan, että tukijärjestelmän tavoitteena on luonnon suojeleminen tavalla, joka ei keskimäärin edistä tuen saajan taloudellista toimintaa, eikä tuen saaja siten lähtökohtaisesti saa tuesta rahassa mitattavaa hyötyä tai veronalaista tuloa. Mahdollisten epäselvyyksien poistamiseksi valtiovarainministeriö selvittää ja valmistelee verolainsäädäntöön muutoksia, joilla varmistettaisiin, että kunnostuksen ja hoidon toteuttamisesta ei synny veronalaista tuloa tuen saajalle. Myös maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan painottanut, että nämä verolainsäädännön selventävät muutokset tulee saada voimaan mahdollisimman pian ja joka tapauksessa siten takautuvasti, että voidaan varmistaa niiden soveltuminen tukijärjestelmän nojalla myönnettäviin tukiin alusta lähtien.

Esityksen mukaisessa tukijärjestelmässä tuesta annettaisiin tukimuotokohtainen valtioneuvoston asetus, jossa säädettäisiin tukimuotokohtaisista tuen edellytyksistä ja muista tarvittavista seikoista. Hallituksen esitysluonnoksen kanssa lausunnolla on ollut luonnos valtioneuvoston asetukseksi, jossa säädettäisiin perinnebiotooppien kunnostuksen ja hoidon tukemisesta. Perinnebiotooppien kunnostus on osa luonnon monimuotoisuuden suojelua edistävää Helmi-ohjelmaa. Maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän avulla ei ole siihen sisältyvien rajoitusten vuoksi onnistuttu saavuttamaan perinnebiotoopeille asetettuja määrällisiä suojelutavoitteita. Ympäristövaliokunta pitää tervetulleena tukea erityisesti sellaisille uusille toimenpiteille, jotka kohdentuvat pääasiassa muihin kuin viljelyalueilla oleviin perinnebiotooppeihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 116/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö YmVM 7/2020 vp

Helsingissä 2.10.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hannu Hoskonen kesk

varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr

jäsen Inka Hopsu vihr

jäsen Mai Kivelä vas

jäsen Hanna Kosonen kesk

jäsen Johan Kvarnström sd

jäsen Sheikki Laakso ps

jäsen Niina Malm sd

jäsen Mikko Ollikainen r

jäsen Mauri Peltokangas ps

jäsen Saara-Sofia Sirén kok

jäsen Katja Taimela sd

jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina